

JAK VIDÍ V NĚMECKU NOVÉ PERSPEKTIVY ÚZEMNÍHO ROZVOJE

(POSTŘEHY Z JEDNODENNÍHO PRACOVNÍHO SEMINÁŘE V BONNU – 12. 9. 2005)

V srpnu tohoto roku jsem dostal pozvánku k účasti na jednodenním pracovním semináři „*Neue Leitbilder in Raumplanung*“ („Nové přístupy k územnímu plánování“) do Bonnu. Jde o představení nových směrů a tendencí územního (prostorového) plánování a rozvoje v Německu včetně jejich konfrontace se současným vývojem v sousedních zemích formou pódiové diskuse. Zpravidla tak vyniknou aktuální priority v oboru a vyjasní se skutečnosti, které ji naopak ztěžují.

Seminář se konal v přednáškovém sále bonnské pobočky spolkového Ministerstva dopravy, výstavby a bytové politiky za hojně účasti odborné veřejnosti z většiny spolkových zemí Německa.

Nyní tedy podrobněji o co vlastně šlo: v pravidelných intervalech předkládá Spolkový úřad pro výstavbu a prostorové uspořádání Raumordnungsbericht, čili zprávu, v níž představuje budoucí rozvojové perspektivy Německa a analyzuje případné změny a nové pohledy. Současně spolkové Ministerstvo dopravy, výstavby a bytové politiky organizuje k této zprávě diskusní proces. Popisované setkání bylo seznámením s jeho výsledky. Politika prostorového rozvoje je do velké míry ovlivněna rezortními koncepcemi a dalšími, více či méně skupinovými či společenskými zájmy, které má však Politika za úkol koordinovat a uvádět do souladu. Tak zní definice Raumordnungspolitik, která je v podstatě obdobou právě zpracovávané Politiky územního rozvoje ČR. Tedy možný zdroj inspirace.

Vzhledem k rostoucí globalizaci, rozsáhlým restrukturalizacím, rozvoji jedněch a útlu dalších regionů a hospodářských odvětví, tak, jak je zaznamenala výše zmíněná zpráva, se tento seminář zaměřil na následující tematické okruhy:

- Problémy hospodářského rozvoje
- Sociální a infrastrukturální zabezpečení
- Management změn ve využívání území
- Německo v Evropě

Perspektivy a způsoby řešení v Německu

S výsledky předložené zprávy a diskuse k ní vystoupili ministerský úředník pan **Manfred Sinz** a se stanoviskem k této zprávě pan **Hans Heinrich Blotevogel** z dortmundské univerzity.

První z nich zopakoval, nicméně v poněkud nových pohledech, známé tendence zejména v prohlubování regionálních disparit včetně nepříznivých průvodních jevů jako stárnutí populace a vyliďňování určitých území, nutnost ponechání určité decentralizace ve státní správě a samosprávě, právě s ohledem na venkovská a marginální území, mezery ve všeobecné obslužnosti území a na druhé straně evropské dopravní dimenze, metropolitní a hospodářská „nabalovací jádra“ (Ballungsräume), síť měst a s tím spojené nekoordinované zastavování volné krajiny.

Jeho kolega se nad jednotlivými prioritami více zamýšlel, polemizoval někdy o jejich přesvědčivosti, mluvil o nutnosti ochrany volných prostor a o strategiích pro méně úspěšné regiony.

Na konci tohoto (jako pak každého dalšího) bloku následovala diskuse, jejíž podstata tkvěla někdy v ryze německých specifikách.

Zhodnocení prosazovacích strategií z pohledu aktérů prostorového rozvoje

1. Téma: Příspěvek k hospodářskému rozvoji – Evropské metropolitní regiony a doplňující dokumenty

Tato část měla již charakter pódiových diskusí. Diskutovali dva zástupci poměrně úspěšných regionů, pan **Ludwig** z typicky metropolitního regionu Stuttgart a pan **Köhler** od Bodamského jezera – Horního Švábska – dynamického území, nicméně spíše v okrajové poloze a bez větších měst. Diskusi moderoval pan **Danielczyk** se zkušenostmi jak z metropolitních, tak i marginálních regionů.

Diskutěři posuzovali, zda se jejich region rozvíjí správným směrem, případně zda je v něčem již dále než naznačený

vývoj a zda rozvojové nástroje nepodporují už beztak dost silné regiony, čímž se nůžky disparit mezi slabými a silnými stále víc rozevírají. Jako obvykle se diskuse ustálila na tom, jak správné myšlenky a strategie nejlépe prosadit.

2. Téma: Infrastrukturální zajištění – Přizpůsobení koncepce střediskového osídlení a flexibilních doplňků

Z pódia diskutovala paní **Zettwitz** ze saského Ministerstva vnitra, kde rozpracovali koncept střediskových obcí (nám dobře známý); dále pan **Bachmann** ze severního Hesenska, které je postižené rovněž silným vysídlováním, což ztěžuje efektivitu zajištění obyvatel infrastrukturou. (Problém se tedy netýká pouze bývalé NDR). Moderoval pan **Damm** ze Sárska, což je plošně nejmenší země s jen 60 obcemi. Znal tedy důvěrně problémy na úrovni zemí i obcí. Slyšeli jsme různé modely, například jak udržet zaměstnanost, školu, či minimální nutnou vybavenost v určitých oblastech. Dále byla položena otázka, zda lze též cíleně podporovat dobrovolnou skromnost (téma pro mnohé naše praktikující ekology). Silně motivující jsou zde i soutěže měst a obcí – jakési obdoby naší Vesnice roku.

3. Téma: Management optimálního prostorového využití – Hodnocení kulturních krajín

K tématu diskutovali paní **Wolfrum**, krajinná architektka z TU Mnichov vnášející krajinu do urbanistických koncepcí, pan **Augustin** zodpovědný za rozvoj venkova a projekt LEADER na Ministerstvu ochrany spotřebitele, výživy a zemědělství a pan **Sieverts**, architekt a urbanista, který také diskusi moderoval.

Při diskusi o krajině se vždy dostávají do sporu priority jako jsou ekonomický rozvoj, ochrana přírody a krajiny a estetika krajiny. Podobně jako u nás (ale ještě ve větší míře) hrozí v Německu krajině nekontrolovatelné zastavování, zvláště v okolí velkých měst, kde pak zeleň a volná krajina pro rekreaci schází. Dále je to opouštění venkova a dotované zalesňování v okrajových, často přírodně vysoce hodnotných oblastech. Byly uváděny ně-

kteří úspěšné příklady ekologického zemědělství s agroturistikou, když před tím bylo uznáno, že zemědělství již stále více přestává být krajinotvorným činitelem a ve venkovských oblastech se jím stává lesní hospodářství. Každý region by tedy měl být dle možností polyfunkční a nestát na jednom hospodářském efektu, který může najednou skončit, jak jsme toho byli i v ČR za posledních 14 let poměrně často svědky.

Zhodnocení témat z pohledu prostorového výzkumu

Ujal se jej pan **Borchardt**, prezident celoněmecké Akademie pro prostorové plánování. Zaměřil se na konflikty a rizikové potenciály z hlediska osídlení, potřeb obcí a regionů včetně hrozby globalizace smazávající rozdíly mezi jednotlivými oblastmi. Poukázal na specifika kulturních krajín v jednotlivých spolkových zemích mj. s ohledem na jejich dosti

rozdílnou plánovací legislativu, či spíše legislativní praxi.

Jeho kolega pan **Kunzmann** porovnával různé přístupy k prostorovému rozvoji dané často geografickou polohou a např. mentalitou, která je jiná ve Středomoří a jiná na severu. Mluvil také o relativní úspěšnosti mnohých příhraničních regionů díky jejich společným aktivitám se zahraničními partnery v rámci euroregionů.

Následovala diskuse o zkušenostech ze zahraničí. Pódiové diskuse se zúčastnili pan **Rumley** z Bernu, hlavní zpracovatel Prostorového konceptu Švýcarska, pan **Kragt**, zpracovatel obdobného dokumentu v Nizozemí, nám známý pan **Maroš Finka** ze Slovenska a také autor tohoto článku. Diskusi moderoval již výše zmíněný pan **Kunzmann** z Univerzity Dortmund. Kromě toho, že pan Rumley zdůraznil, že Švýcarsko není zcela prázdné území, jak je na mnoha mapách EU zobrazováno, došlo k všeobecné shodě přibližně v jednom - přes různý historický

vývoj a různé etapy problémů, v nichž se naše jednotlivé státy nacházejí, se zřejmě žádný z nich různými tendencím prostorového rozvoje nevyhne, ať jde o suburbanizaci, urban sprawl, konverze brownfields, vyliďňování venkova či nárůst přistěhovalců do měst, a to přesto, že o jejich důsledcích mohou ti méně rozvinutí získat od rozvinutějších informace a teoreticky by se mohli dopředu lépe připravit.

Uvedené setkání přineslo tedy mnoho nových podnětů. Některé zatím nám vzdálenější, jiné (většinou) již důvěrně známé. Avšak s vědomím, že i ti vyspělejší s nimi zápasí, a že jejich řešení mohou do značné míry pomoci i nám.

*Ing. Igor Kyselka, CSc.
Ústav územního rozvoje*